

የሐዋርያት ታሪክ

ከ29 ወይም ከ33 እስከ 100 ዓ.ም.

ክፍል 1

የኢየሩሳሌም ቤተ ክርስቲያን

የክርስቶስ ዕርገት

ኢየሱስ ለመጨረሻ ጊዜ ከደቀ መዛሙርቱ ጋር የተገናኘው በቢታንያ ነበረ። ምናልባት ኢየሱስ በድንገት ከመካከላቸው ተነጥቶ በሰማይ ዳመና ወደ ሰማይ ያረገው ከአሁን ቀደም ከአልዓዛር ጋር አብሮ በተጓዘበት የወይራ ዛፎች በበዙበት ሥፍራ ወይም ትንሣኤና ሕይወት እርሱ መሆኑን በተናገረበት አካባቢ ሆኖ ሳለ ሊሆን ይችላል። ኢየሱስ ወደ ሰማይ ካረገ በኋላ በዚያም የሚቀር እስከማይመስላቸው ድርስ ታላቅ መንፈሳዊ እንቅስቃሴና ተአምራት በመካከላቸው ይፈጽም ነበር። ኢየሱስ ወደ ሰማይ ባረገበት ዕለት ተገልጸውላቸው የነበሩት መላዕክቶች እንደነገሩዋቸው ሐዋርያት ወደ ኢየሩሳሌም ሄደው ከመቶ ሃያዎቹ ደቀ መዛሙርት ጋር ሰበኩት። ኢየሱስ በኢየሩሳሌም አካባቢ በሰበከበት ዘመን ሁሉ እርሱን ቆርጠው ለመከተል የወሰኑት ተከታዮቹ 120 ብቻ ነበሩ። እነርሱም በገሊላ አካባቢ ከዳኑት አማኞች ይልቅ እጅግ በጣም የሚያንሱ ነበሩ። በዚህም ላሉ በይሁዳ ፈንታ ማትያስን እንደ አንዳቸው ሐዋርያ እንዲሆን ከመረጡት በኋላ ዓለምን በወገኔል ድል ለማድረግ በአንድነት ሆነው በጸሎት ይተጉ ጀመር። እነርሱም መንፈስ ቅዱስ በበዓለ ሃምሳ ዕለት መጥቶ በሁሉም ላይ እስካረፈባቸው ቀን ድረስ ጸሎታቸውን አላቋረጡም ነበር።

ሁለት ዘርፍ ያለው የሐዋርያት ታሪክ

በሐዋርያት አገልግሎት ሥር ይካሄድ የነበሩት የክርስቲያን አብያተ ክርስቲያናት በሁለት ዘርፍ የሚራመዱ ነበሩ። እነርሱም የአይሁድና የአሕዛብ በመባል በሁለት የተከፈሉ ናቸው። በአይሁድ ቡድን የሚመራው የቤተ ክርስቲያን ክፍል አብዛኛውን ጊዜ በአሥራ ሁለቱ የሐዋርያት ትምህርት የሚመራ ሲሆን በአሕዛብ ቡድን የሚመራው የቤተ ክርስቲያን ክፍል ደግሞ አብዛኛ አትኩረት የሚሰጠው ሐዋርያው ጳውሎስ የሰበከውን መልዕክት ብቻ ነበር። ስለዚህ ቀደም ሲል የተጻፈው የሐዋርያት ሥራ የመጽሐፍ ክፍል አንደኛውን ቡድን የሚደግፍ ሲሆን ዘገየት ብሎ የተጻፈው የመጽሐፍ ክፍል ደግሞ የቀረውን ቡድን እንደሚደግፍ ተደርጎ የተጻፈ ነው። ያም ሆነ ይህ በሁለቱ መካከል ጥቂት የተሳሳተ አስተሳሰብ ቢኖርም ሁለቱም

«አንድ እምነት፣ አንድ ተስፋና አንድ ጥምቀት ስለተጠመቁ» ሕብረታቸው በእነርሱ አስተሳሰብ ላይ ሳይሆን በእግዚአብሔር አሠራር ላይ የተመሠረተ ነበረ። ሃይማኖት በአሁኑ ጊዜ ከቀድሞው ይልቅ የተደበሰበሰ መሆኑ ቀርቶ ግልጽ መሆን ችሏል። አሠራሩም በሰው ትጋት ሳይሆን በመንፈስ ቅዱስ ረዳትነት የሚፈጸም ነው። ሰዎች ወደ እግዚአብሔር የሚሳቡት ከሰማይ በሆነው በመንፈስ ቅዱስ ኃይል ነው። ከወዲሁ የተነሡት የእግዚአብሔር ነቢያትም ከማንኛቸውም ይልቅ ይህንን ሀሳብ ደግፈው ይናገራሉ። ነገሩም ሊደገፍ የሚገባው በስራ የተፈተነ ኃቅ ነው። በተለይ በአሁኑ ጊዜ በመንፈሳዊ አሠራር ውስጥ ዋነኛውን ተግባር የሚያከናውነው መንፈስ ቅዱስ እንደሆነ በግልጽ የታወቀ ነገር ነው። ይልቁንም በሰዎች ሕይወት መለወጥ ተግባር ውስጥ መጀመሪያውን ሥፍራ የያዘው መንፈስ ቅዱስ ነው። አብዛኛውን ጊዜ የሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ የመንፈስ ቅዱስ ወንጌል እየተባለ የሚጠራው በዚሁ ምክንያት ነው።

የበዓለ ሃምሳ ቀን

አይሁዶች ለመጀመሪያ ጊዜ በብዛት ወደ ክርስትና ሃይማኖት የተለወጡት በበዓለ ሃምሳ ቀን ነበረ። ይህም ቀን የዋለው ክርስቶስ በተሰቀለ በሃምሳኛው ቀን ነው። በዚህን ቀን አይሁዶች ምናልባት ከቀረው ጊዜ ይልቅ ከተበታተኑበት ከዓለም ዳርቻ ሁሉ በዓሉን ለማክበር በብዛት የተሰበሰቡበት ጊዜ ሊሆን ይችላል። በዚህን ጊዜ አይሁዶች ከተለያዩ የዓለም ክፍላት ሀገሮች ስለመጡ ሙሴ ያዘዘውን ሥርዓተ አምልኮ በትክክል መከታተል አልቻሉም። በበዓሉ ላይ ለመገኘት መቻላቸው ራሱ በጣም አዳጋች የሆነውን ነገር እንደፈጸሙ የሚያስቆጥራቸው ነበረ። ምናልባት በዚህ ጊዜ በብዛት በበዓሉ ላይ እንዲገኙ ያደረጋቸው ሌላው ምክንያት የመገናኛ መስመራቸው ከማንጣውም ጊዜ ይልቅ የተመቻቸ በመሆኑና የተለያዩ መልዕክቶች በቀላሉ ስለሚደርሷቸው ሊሆን ይችላል። ሌላው ሁኔታ ደግሞ ከእስጋኝ አንስቶ ሕንድ ድረስ ያለው መመላለሻ በደንብ ስለተሠራና ነጋዴዎች በየጊዜው ዜና ይዘው ስለሚመላለሱ ነው።

አይሁዶች በኢየሩሳሌም

አብዛኛዎቹ ከአይሁድ ምድር በየዓለማቱ የተበታተኑት አይሁዶች በተለይም በምርኮ ተወሰደው የሄዱት በዚህን ጊዜ ዋነኛው የአይሁድ ቋንቋ በሆነው በዕብራይስጥ መነጋገራቸውን አዳርጠዋል። በፋንታውም የተበታተኑበት አገር ነዋሪዎች በሚነጋገሩበት ቋንቋ መጠቀም ጀምረዋል። በበዓሉ ላይ የተገኙት አይሁዶች የጵርቴና የሚድ፣ የኢላሚጫም ሰዎች፣ በሁለት ወንዝም መካከል በይሁዳም በቀጽዶቅያም፣ በጳንጦስም፣ በእስያም፣ በፍርግያም፣ በጽንፍልያም፣ በግብፅም፣ በቀሪናም በኩል ባሉት በሊቢያ ወረዳዎች፣ በሮም የሚቀመጡ የቀርጤስና የዓረብ ሁሉ አይሁዶች ነበሩ። በዚህም ዕለት ክርስቶስን እንደ ግል አዳኛቸው አድርገው በመቀበል ለመጀመሪያ ጊዜ ወደ ክርስትና ሃይማኖት ተለውጠው የተጠመቁት አይሁዶች ቁጥር ሦስት ሺህ የሚያክሉ ነበሩ። ከዚያም እነዚህ የተለወጡ ሠራዊቶች በሞላ ወደ ጓላ ቅርተው ምክርና ተጨማሪ የክርስትና መመሪያ ከተሰጣቸው በኋላ በሃይማኖት ጸንተው እንዲኖሩ ተነግሯቸዋል። በኋላም በአንድነት መንፈሳዊ ሕብረት አድርገው እንደጨረሱ በያሉበት አገር እግዚአብሔር ያደረገላቸውን ታላቅ ነገር ለመናገር ተሰነባብተው ተለያዩ።

ችግርና ምቀኝነት

በሐዋርያት ኃላፊነት ሥር የምትካሄደው የኢየሩሳሌም ቤተ ክርስቲያን እያደገችና በመንፈሳዊ ሕይወትም እየተዋበች መጣች። ከዚህም በቀር ቤተ ክርስቲያን በትህትና፣ በእውነት፣ በልግሰናና በእርስ በርስ ፍቅር በጣም ስላደገች እጅግ የምታስደንቅ ሆነች። እግዚአብሔርም በሚያስደንቅ ሁኔታ በሚያስፈልገው ነገር ሁሉ ከልጁ ታል። በአንድ ወቅት ሰዱቃውያን ጭፍሮቻቸውን አስከትለው በሐዋርያት ላይ ስደትና መከራ አካሂደውባቸው ነበረ። ከዚያም ጉዳዩን ለፈሪሳውያን አለቃ ለገማልያ አማክሩት። የፈሪሳውያን አለቃ የነበረው ገማልያም ስለ ሁኔታው በዝርዝር እየገለጠ ሳለ ድንገት ፈሪሳውያንና ሰዱቃውያንን ስለሚለየው የእምነት ክፍል ጠቅሶ ሲያስረዳ በመካከላቸው መለያየት ተፈጥሮ እርስ በርሳቸው ይቀዋሙ ጀመር። በዚህን ጊዜ ከአይሁድ ወገን ሆነው በአራም ቍንቋ በሚናገሩት አይሁዶችና ተበትነው በነበሩት ግሪክ ተናጋሪ አይሁዶች መካከል መከፋፈልና መመቀቅናት ተነሣ። ከዚህ በኋላ በመካከላቸው የተፈጠረውን መለያየትና መከፋፈል መልሶ ለማቃናትና ቤተ ክርስቲያንን በግዙፍ ሁኔታ የሚያሰባስቡ ሰባት ዲያቆናት ተመረጡ። ሰባቱም የግሪክ አገር ተወላጅ ሰው ስም የነበራቸው ነበሩ። ይህ የሚያሳየው ሰዎቹ የተመረጡት ከግሪክ ተናጋሪዎቹ አይሁዶች መካከል እንደ ሆኑ ነው።

እስጢፋኖስ

ከእነዚህ ከተመረጡት ዲያቆናት መካከል አንዱ «እምነትና መንፈስ ቅዱስ የሞላበት» ሰው እስጢፋኖስም ነበረበት። እርሱም «ፀጋንና ኃይልን ተሞልቶ በሕዝቡ መካከል ድንቅና ታላቅ ምልክትን ያደርግ ነበር።» በእርሱም በኃይል መንፈስ ቅዱስ ሲጠቀምበትና አያሌ የሆኑ ታላላቅ ነገሮችን ሲያደርግ አይተው የወንጌል ጠላቶች በጣም ተቃውሟቸው። በዚያን ጊዜ በኢየሩሳሌም ውስጥ ተበትነው የነበሩት አይሁዶች ያሠሩዋቸው ምክራቦች ነበሩ። ምክራቦቹንም ያሠሩዋቸው ለሁለት ነገሮች ነበረ። አንደኛ ኢየሩሳሌምን ለመጉብኘት ሲመጡ ግሪፍያ እንዲሆኑዋቸው ሲሆን ሌላው ምክንያታቸው ደግሞ ለልጆቻቸው ትምህርት ቤት እንዲሆኑዋቸው ብለው ነው። አንዳንድ ሰዎችም ከእነዚህ ምክራቦች መጥተው ከእስጢፋኖስ ጋር ይከራከሩ ነበር። እነርሱም እስጢፋኖስ ምናልባት አስቀድሞ ይናገረው የነበረውን የግሪክ ቋንቋ በትክክል መነጋገር የሚችሉ ሰዎች ሊሆኑ ይችላሉ። ከእነዚህ ምክራቦች መካከልም አንዳንዶቹ በፊት የሮማውያን ባርያዎች ሆነው ሲገዙ ቆይተው አሁን ነፃነታቸውን ያገኙት አይሁዶች ሊሆኑ ይችላሉ። እነርሱም በሮም ክፍለ ሀገር በቀሬኔዎስ፣ በግብፅ በምትገኘው እስክንድርያ፣ በኪልቅያና ዋና ከተማ ከነበረችው ከሳሦል አገር ከጠርሴስ የመጡ አይሁዶች ምክራብ ሊሆኑ ይችላሉ። በዚህን ጊዜ ከእስጢፋኖስ ጋር የነበራቸው ክርክር ስለጠፋ እስጢፋኖስ በድፍረት የወንጌልን እውነት ሊቀነሳናትና የአይሁድ እምነት መሪዎች ባሉበት ሥፍራ በኃይልና በድፍረት ይናገራል። ከዚህ የተነሣ ይህ አንጋገሩ የሃይማኖት መሪዎቻቸውን እንደመዳፈር ስለተቆጠረበት ሕጋዊ ባልሆነ መንገድ ጐትተው ከከተማ ዳር አውጥተው በድንጋይ ወግረው ገደሉት። ምንልባት እስጢፋኖስን ወግረው የገደሉት በኢየሳፍጥ ሸለቆ ውስጥ ሊሆን ይችላል። እርሱም ኢየሱስን ከፍ ከፍ በማድረግና

መሢህ ነው ብሎ እየመሰከረ በመጨረሻ ለወጋሪዎቹ ደህንነት በመጸለይ ይሞታል። እስጢፋኖስ በዚህ ዓይነት አግጦት ምድራዊ ሕይወቱን ሲያበቃ የዓለም አብያተ ክርስቲያናት ሁሉ የንጋት ኮከብ እንደሆነ ይመሳሳል። እርሱም በሙሴ ሕግ ተከታዮችና በክርስቶስ በጻኑት የአሕዛብ ተወላጆች መካከል ምንም ዓይነት መበላለጥ እንደሌለ ቀደም ብሎ ተረድቷል። እስጢፋኖስ የመጀመሪያውን የወንጌል ሥራ አገልግሎት መጨረሻው ገብ እንዲያደርስ ለጳውሎስ ጥሎት ያልፋል።

ወንጌል በሰማርያ

ከመጀመሪያው ስማዕት ከእስጢፋኖስ ሞት በኋላ ታላቅ ስደትና ግድያ በክርስቲያኖች ላይ ተካሄደ። እነዚያ በቅድሚያ እስጢፋኖስን የገደሉት ሰዎች የደም ማፍሰሳቸው ሱስ ስለተቀሰቀሰ ይበልጥ ክርስቲያኖችን ለማረድና ለማሳደድ እንደ ቀትር እባብ አሰፍስፈው ከወዲያ ወዲህ ይራወጡ ነበር። ይህ ስደት የተነሳው በቤተ ክርስቲያን አካባቢ ብቻ ተወስነው የተከማቹት ክርስቲያኖች በየስፍራው ተሰራጭተው የወንጌልን ዜና በየበታው ሁሉ እንዲያደርሱ ነበር። ከዚህ ስደት በኋላ የወንጌሉ ብርሃን ከተዳረሳቸው ከተማዎች አንዱ «የሰማርያ ከተማ» ነበረ። ከዚህ በፊት ኢየሱስ ወደዚህች ከተማ በመጣበት ጊዜ ልዩ ስፍራዋ ሲካር በተባለች ቦታ በዮሐንስ ወንጌል ምዕራፍ አራት ላይ እንደተጠቀሰው ውኃ ልትቀዳ የመጣችውን ሳምራዊት ሴት አነጋግሮ ነበር። ይህች ቦታ ምናልባት የሳምራዊቱ ሴት እንደተናገረችው ስለ ኢየሱስ መምጣትና ሌሎች ሊሆኑ ስላሉት ነገሮች ከጥንት ጀምሮ የተወራበት ጥንታዊት ከተማ ትሆናለች ተብሎ ይገመታል።

ምናልባት በዚህን ጊዜ ሰምዖን የተባለው ጠንቋይ በሰማርያ ከተማ ከእግዚአብሔር የሆነ ኃይል አለኝ እያለ ሕዝቡን እያወናበደ የነበረበት ወቅት ሊሆን ይችላል። በኋላም ከእግዚአብሔር የመገለጥ ስጦታ የነበራቸው ሐዋርያት ወደ ሰማርያ በመጡ ጊዜ እያደረጉ የነበረውን ተአምራት አይቶ የእግዚአብሔርን ሥጦታ በገንዘብ ለመግዛት ይጠይቃቸዋል።

ኢትዮጵያዊው ጃንደረባ

ወንጌል ለሳምራውያን መድረሱና እነርሱም በአክብሮት መቀበላቸው በዓለም ፊት ታላቅ ስፍራ የተሰጠው ቢሆንም ይበልጥ ደስ የሚለው ደግሞ ኢየሱስ ለእነርሱ የነበረው ፍቅር ነበረ። የሳምራውያን በክርስቶስ መወደድና ወንጌል በሕይወታቸው የሠራው ለውጥ ሊደነቅ የቻለው እግዚአብሔር አሕዛብንም ለመውደዱ ዓይነተኛ ምሳሌ በመሆናቸው ነው። ስለዚህ እግዚአብሔር አሕዛብንና የተጣሉትን ሕብረተሰቦች ሁሉ እንደ አይሁዶች የመቀበሉ ተግባር እየቀጠለ በመሄዱ የኢየሩሳሌምን በዓል ለማክበር ለመጣው ኢትዮጵያዊ ጃንደረባ የወንጌሉ መልዕክት እንዲነገረው ወደ ጋዛ ምድረ በዳ ፊልጶስ ተልኮለታል። ከዚያን ቀን ጀምሮ ይህ ኢትዮጵያዊ ጃንደረባ ክርስቶስን እንደ ግል አዳኙ በመቀበል አማኝ ሊሆን ችሏል። ከረጅም ዘመን በፊት የኤርምያስ ወዳጅ የሆነ አቤሚሊክ የሚባል ኢትዮጵያዊ ጃንደረባ ወደ ኢየሩሳሌም መጥቶ ልክ እንደዚህኛው ጃንደረባ እምነቱን በእግዚአብሔር ላይ ካደረገ በኋላ ተመልሶ ወደ አገሩ ሄዶ ነበረ፤ ኤር.36:16 ተመልከቱ። በዚህ ሁኔታ እግዚአብሔር መጻተኞችንና እንግዶች ወደ እኔ ይመጣሉ እኔም እቀበላቸዋለሁ ያለው የትንቢት ቃል

ተፈጸመ፤ ኢ.ሳ. 56:4-6። ጃንደረባው የብርሃን ምንጭ ከሆነው የኢየሩሳሌም ከተማ ምንም ሳያገኝ ባደውን ለቆ ወጥቶ ነበር። ቢሆንም የሕይወት ውኃ ምንጭ በጋዛ ምድረ በዳ ውስጥ ፈልቆለታል። በፊልጶስ ምስክርነት ጃንደረባው ክርስቶስን ተቀብሎ አዲስ ፍጥረት ስለሆነ በዚያው በምድረ በዳ ውስጥ የውኃ ጥምቀት አደረገ። ከዚያም በመንፈሳዊ ደስታ ደስ እያለው ወደ አገሩ ከተመለሰ በኋላ የደገነነትን ወንጌል ለተወለደበት ሀገር ሕዝብ መስበክ ጀመረ። ይህ ደግሞ ሌላው ለአሕዛብ የተከፈተውን የደገነነት በር የሚያሳይ ነው። ሆኖም ሐዋርያት ይህን ለአሕዛብ እየተከፈተላቸው ያለውን የደገነነት በር ቶሎ ለማስተዋል አልቻሉም ነበር።

አዲሱ የወንጌል ተልዕኮ

እስጢፋኖስ ከሞተ በኋላ ጥቂት ቆይቶ የቤተ ክርስቲያን ራስ የሆነው ክርስቶስ እንደተሳለ ሰይፍ የመሰለውን አገልጋይ አስነሳ። በእርግጥ ቤተ ክርስቲያን እስጢፋኖስን የመሰለ ሰው ማግኘትዋ ታላቅ ክስረት ቢሆንም ምንም የማይሳነው ጌታ የበለጠ አገልጋይ አስነስቶላታል። ይህ ከእስጢፋኖስ በኋላ የተነሳው አገልጋይ ብሩህ የሆነ መንፈስና ጽኑ እምነት የነበረው ሰው ነበረ። እርሱም በቀድሞ ሕይወቱ አጉል ወግ አጥባቂና ሀሳብ ግትር ሰው ነበረ። ሆኖም እግዚአብሔር እስጢፋኖስ አቋርጦ የሄደውን የወንጌል አገልግሎት እንዲቀጥል አድሎት ነበር። የእስጢፋኖስ ጸሎት ከእርሱ የላቀውን መንፈሳዊ አገልጋይ ስላስነሳ መንፈሱ እግዚአብሔርን ያክብር። የዚህ አገልግሎት ዕድለኛ ሆኖ እግዚአብሔር ያስነሣው እስጢፋኖስ ሲሞት የወጋሪዎቹን ልብስ ሱበስቦ ይጠብቅ የነበረ የጦርሴሱ ሳኦል ነበረ። እነሆ እግዚአብሔር የወንጌልን ቃል ለአሕዛብ ሁሉ እንዲያስማ የተመረጠ ዕቃ አድርጎ ሊጠቀምበት የገማልያል ተማሪ የነበረውን ጳውሎስን መርጧል።

ክፍል 2

የሐዋርያው ጳውሎስ የቀድሞ ሕይወት

ልደቱ በጦርሴስ

ሐዋርያው ጳውሎስ በብላቴናንቱ ዘመን ስለነበረው የሕይወት ታሪክ የምናውቀው በጣም ጥቂት ነው። እርሱም በእስያ አገር የኪልቅያ ዋና ከተማ በነበረችው በጦርሴስ ተወለደ። ምናልባት ሐዋርያው ጳውሎስ የተወለደው ከክርስቶስ ልደት በኋላ ጥቂት ቆይቶ ሳይሆን አይቀርም። ሐዋርያው ጳውሎስ በዕድሜው ቆይቶ እንደሞተ ለመግለጽ «ሽማግሌው ጳውሎስ» ሲል ስለራሱ ተናግሮ ነበር። ሐዋርያው ጳውሎስ በሞት ከዚህ ዓለም የተለየው ከ58 እስከ 68 ዓ.ም መካከል ባለው ጊዜያት ውስጥ ነው። አንዳንድ ምሁራን ሐዋርያው ጳውሎስ ከርም እሥር ቤት ተፈትቶ ጎሮ በክርስቲያኖች ላይ ባመጣው ስደት ውስጥ ነው የሞተው ብለው የራሳቸው የሆነ ማረጋገጫ ይሰጣሉ። ወላጆቹ ከአሕዛብ ጋር ያልተከላለሰ ገጹህ ከሆኑ አይሁዳዊ ቤተ ሰቦች የተወለዱ ናቸው። ትውልዱ ከብንያም የዘር ሐረግ ውስጥ ቢሆን

ሐዋርያው ጳውሎስ ያደገው ከተስፋይቱ ምድር ራቅ ብሎ በሚገኘው በሮማውያን ግዛት ውስጥ ስለሆነ በሮም ነዋሪነቱ የታወቀ ነበረ። ኪልቂያ የምትገኘው ከሜዲትራንያን ባሕር ዳርቻ ላይ ሲሆን በሮም ግዛት ውስጥ ከፍተኛ ሥፍራ የተሰጣት ቦታ ነች። እርስዋም በአንድ ወገን ከጢሮስ ተራራ ጋር ስትዋሰን በሌላው በኩል ደግሞ ከሊባኖስ ጋር ትዋሰናለች። በአካባቢዋም ብዙ የአለት ስንግቂዎችና ጥቅጥቅ ያሉ ዱሮች ስለነበሩ ለሌቦችና ለቀማኞች ጥሩ መሸሸጊያ ስፍራ ሆኖላቸው ነበር። ሐዋርያው ጳውሎስ ከመወለዱ ከ50 ዓመት በፊት ፓምፔ የተባለው ሰው ስፍራውን ከነፍሰ ገዳዮች ጥርት ከደረገ በኋላ ከሮም ግዛቶች መካከል እንደ አንዱ አድርጎ አቋቁሞታል። በተለይ ይህ ግዛት ሲሲሮ በተባለ አዋቂና ጠቢብ በሆነ አገረ ገዢ ይተዳደር በነበረበት ወቅት በጣም የከበረና የበለፀገ ምድር ሆኖ ነበር። ጳውሎስ በተወለደበት ዘመን ግን በጠርሴስ የግሪክ መጻሕፍት፣ የግሪክ ተናጋሪዎችና ሊቃውንት ይበዙባት ስለነበረ የግሪክ እንጂ የሮም ግዛት ናት ብሎ የሚገምት ሰው አልነበረም። ምናልባት በዚያን ዘመን ጳውሎስ በግሪክ፣ በአራም፣ በዕብራይስጥና በላቲን ቋንቋ መናገር ይችል ይሆናል። ከነዚያም ቋንቋዎች መካከል አንዳንዱን በጠርሴስ ትምህርት ቤት የሚሰማቸው ሲሆኑ የቀሩትን ግን በቤቱ በዕለት ንግግራቸው የሚጠቀሙባቸው ይሆናሉ። እርሱም ከልጅነቱ ጀምሮ ወገኖቹ ታላቅ ሕዝቦች እንደሆኑ እየተነገረው ከማደጉ በቀር የጽዮንንም መዝሙር ገና ከብላቴንነቱ ጀምሮ ያጠና ሳይሆን አይቀርም። ከዚህ የተነሳ ለአገሩና ለሕዝቡ ታላቅነት ያለው ስሜት ከፍተኛ ነበረ። ከዚህም በቀር የዳዊትንና የሙሴን ሕይወት ምሳሌነት ተከተለ፤ መልካምና ቁም ነገረኛ ሰው መሆን እንዳለበት የተማረ ነበረ፤ በሌላ አንጻር ደግሞ ለኢየሩሳሌምና ለይሁዳ ከተሞች ከፍተኛ ግምትና አክብሮት ነበረው።

ትምህርቱ በኢየሩሳሌም

ሐዋርያው ጳውሎስ በገማልያል ትምህርት ቤት ለመማር የሄደው በስንት ዓመት ዕድሜው እንደሆነ ማወቅ አይቻልም። ሆኖም ከባህላቸው አንጻር አንድ ጉበዝ የአካባቢውን አገሮችና ኢየሩሳሌምን ለመጎብኘት የሚወስደው በስንት ዓመቱ አካባቢ ሊሆን እንደሚችል በግምት መናገር ይቻላል። በተለይም በዘመናት ውስጥ አንዳንድ ታሪካዊ ሁኔታዎች የተፈጸሙባቸውን ቦታዎች ለማየት እንደሚፈልግ መገመት አያስቸግርም። ከእነዚህም መካከል አንዳንዶቹ ጊብዓን የተባለው ተራራማ ቦታ፣ ሳሙኤል በእስራኤል የፈረደበት ራማ የተባለው ስፍራ፣ ኢያሱ የተባበሩትን አሞራውያንን የመታበት ቦታ፣ የፍልስጥኤማዊው ዮናታን መታሰቢያና የሶርያ ይሁዳ መቀበያ መታሰቢያ ቦታዎች ናቸው። ሳይህም በገማልያል ትምህርት ቤት ሳለ ይጠራበት የነበረው የላቲን ስሙ ጳውሎስ ነበር። ጳውሎስ ለሃይማኖቱ እጅግ ይቀና ስለነበረ ከአይሁድ የሃይማኖት መሪዎች ትዕዛዝን ተቀብሎ ክርስቲያኖችን ከማሳደዱ በላይ የክርስቶስን ስም እንዲሰድቡ ያስገድዳቸው ነበር። እርሱም ይህን በሚያደርግበት ጊዜ ለእግዚአብሔር እንዳገለገለ አድርጎ ራሱን ይቆጥር ነበር።

የደማስቆ ጉዞና የሳኦል መለወጥ

ሐዋርያው ጳውሎስ በኢየሩሳሌም አካባቢ ያሉትን ክርስቲያኖች ብቻ በማሳደድ ስላልረካ አዲሱን ስለ ክርስቶስ ኢየሱስ አዳኝነት የሚሰጠውን ትምህርት ለመቃወም እራቅ ወዳሉ

ከተሞች ድረስ ለመሄድ ፈቃደኛ ነበር። የአይሁድ ሊቀ ካህን ሃይማኖትን በሚመለከት ጉዳይ በኢየሩሳሌም የሚኖሩትን አይሁዶች ብቻ ሳይሆን ከኢየሩሳሌም ውጭ በሌላ ምድር የሚኖሩትንም አይሁዶች ጭምር የማዘዝ ስልጣን ነበረው። ስለዚህ ሳኦል ከሊቀ ካህናት የተቀበለው ስልጣን ከርስቲያኖችን እስከ ዳር አገር ድረስ ለማሳደድ በቂው ነበረ። ሳኦል ማናቸውንም የአዲሱን እምነት ተከታዮች በተዘዋወረበት አካባቢ ሁሉ ካገኘ ወደ ኢየሩሳሌም አስሮ እንዲያመጣ ከሊቀ ካህናቱ ደብዳቤ ተቀብሎ ነበር። ወደ ደማስቆ የሚወስደው የሮማውያን እውራ ጉዳና ሳኦልን በገሊላ በሕር አካባቢ ያደርሰው ነበር። ከዚህ በኋላ ሳኦል ከርስቲያኖችን አድኖ ለማጥፋት በዚህ ክልል ጀምሮ በሚያውቀው አካባቢ ለመመልከት አይኖቹን አነሳ። መቼም በወቅቱ በሐዋርያት እጅ ይደረግ የነበረው ድንቅና ተአምራት ዝና እስከ ሩቅ ድረስ ተሰምቶ ስለ ነበር በአካባቢው የሚወራውን ወሬ ለመስማት ጆሮቹን ሳያቆም አልቀረም። በዚህን ጊዜ ሳኦልና አጃቢዎቹ ከገሊላ ባሕር አካባቢ ርቀው ብዙ ሄደው ነበር። ከዚህ በኋላ አድካሚ የሆነውን የሶርያን በረሃማ ምድር አቋርጠው ካለቱ በኋላ የደማስቆን ከተማ በሩቅ ይመለከቱ ጀመር። በዚህን ጊዜ ድንገት እንደ ሰማይ ብልጭታ የሆነ ታላቅ ብርሃን አበራባቸው። ከብርሃኑ ውስጥም ድምፅ ወደ ሳኦል መጣ። በዚህ ድምፅ ኃይልም ሳኦል ከመቅጽበት ተለወጠ። ከዚህ በኋላ አሳዳጁ ሳኦል ከሰማይ ለተገለጠለት ድምፅ በመታዘዝ በድምፁ ኃይል ከወደቀበት ምድር የክርስቶስ አገልጋይና ሐዋርያ ሆኖ ተነሣ። በኋላም ያጠፋው የነበረውን የደገንነት መንገድ መልሶ ማነጽና መደገፍ ጀመረ።

በወቅቱ የተፈፀመው ሁኔታ ጠቃሚነት

የጳውሎስ የመለወጡ ሁኔታ በማንም አዕምሮ ሲታወስ የሚኖር ነገር ነው። ለአገልግሎት የተደረገለት ጥሪም እንደ ዳግማዊ አብርሃም ጥሪ የሚቆጠር ነው። ሐዋርያው ገና ከመጀመሪያው ዕለት ኢየሱስን በጠየቀው ጥያቄ ነገሮችን በግልጽ ለመረዳት የመሻቱን ሁኔታ አሳይቷል። ስለዚህ «ጌታ ሆይ ምን አደርግ ዘንድ ትወዳለህ?» ሲል ጠይቋል። ይህ ጥያቄ እንደ ጌታ ኢየሱስ ትንሳኤ በራሱ ሙሉ ምስክርነትን የያዘ ነው። ምክንያቱም የጥያቄው መልስ የእውነተኛ ክርስትናን ምንነት በትክክል ስለሚገልጥ ነው። የሐዋርያው ሕይወትና ዓላማ ከመቅጽበት ሊለወጥ ቻለ። ይህ የእግዚአብሔር የማዳኑ ፀጋ እጅግ ሰፊና ሁሉንም የሚያቅፍ በመሆኑ ዜናውን ለማድረስ ራሱ ሳኦል እግዚአብሔር አስነሳው። እርሱም እግዚአብሔር በክርስቶስ በኩል የሰጠውን የፀጋ ደገንነት ለመቀበል ከቦዘኑት ጋር ሲከራከር ለእግዚአብሔር ቸርነት ማረጋገጫ እንዲሆን የጋጠሉትን ዋና ሳለ ምህረትን እንዳገኘ ያስረዳቸው ነበር። ጳውሎስ እግዚአብሔር ላደረገለት ታላቅ ውለታና ቸርነት ወርታ ለመመለስ ያደረበት ውስጣዊ ፍቅር ዘወትር ትኩሰና የጋለ ፍላጎት እንዲኖረው አድርጎታል። ስለዚህ የጌታ ፍቅር ገድ ይለው ስለነበር በአገልግሎቱ ዘመን በገጠሙት ችግሮችና ፈተናዎች ውስጥ ሳይበገር በድል አድራጊነት አልፎአል።

የሦስት ዓመት ቆይታ

ሐናንያ የቤተ ክርስቲያን ሽማግሌ ወይም ሐዋርያ አልነበረም። ሆኖም ታላቁን የአሕዛብ ቤተ ክርስቲያን ቆርቋሪ የነበረውን ሐዋርያ ጳውሎስን ያጠመቀው እርሱ ነበረ። ከዚያም

ሐዋርያው ጳውሎስ በደማስቆ ጥቂት ከሰነበተ በኋላ ከቀሩት የክርስቶስ ደቀ መዛሙርት ተሰናብቶ ወደ አረቢያ ሀገር ሄደ። በዚያ በኖረበት ሦስት ዓመት ውስጥ በዋሻ ይኖሩ ከነበሩት መካከላት ጋር ይኑር ወይም በገላትያ መልዕክቱ ላይ እንደገለጠው ስለ ሁለቱ ኪዳኖች የጥናት ጊዜ ይኑረው በእውነት አልታወቀም። አንዳንድ ምሁራን እንደሚገምቱት ምናልባት በደማስቆ ሰሜናዊ ክፍል በሮማውያን ግዛት በሆነው የአረብ ክፍል በሦርያ በረሃ ውስጥ የጽዋናና በእግዚአብሔር ፊት ራሱን ላገልግሎት የሚያዘጋጅበት ጊዜ ኖሮት ይሆናል ብለው ያስባሉ። ከዚያ በተመለሰ ጊዜም የእግዚአብሔርን ቃል በጋይልና በመንፈስ ቅዱስ እየተቃጠለ ስለ ኢየሱስ ክርስቶስና ስለግዳት ፀጋ በደማስቆ በገልጽ ያስተምር ጀመር። በዚህን ጊዜ የአይሁድ ወግ አጥባቂዎች ከፈረሳውያንና ከሰዱቃውያን ተቃውሞ ስላስነሱበት በምሽት በቅርጫት ተደርጎ እንዲያመልጥ ችሏል።

ወደ ኢየሩሳሌም መመለሱና በሦርያና በቂሣርያ የሰጠው አገልግሎት

ጳውሎስ በለመደው መንገድ ተመልሶ ወደ ኢየሩሳሌም ሄደ። የሚገርመው ገን ከሦስት ዓመት በፊት በነበረው አመጸኛና ክቶ ልብ ሳይሆን በተለወጠና በሚያስደንቅ ሕይወት መሆኑ ነበር! በዚህን ጊዜ ኢየሩሳሌምን ለመጉብኘት የነበረው ዓላማ ራሱን ለክርስቶስ ሐዋርያት ጋር ለማስተዋወቅ ነበረ። ቢሆንም ሐዋርያት በመጀመሪያ ላይ ተጠራጥረውት ስለነበረ ከመቀበል ሽሽ አደረጉት። በኋላ ግን በጣርናባስ በኩል የጳውሎስን ምስክርነት እንዲሰሙ ከተደረገ በኋላ የቀሩት ደቀ መዛሙርት በሞላ በክርስቶስ ወንድማቸው እንደሆነ አረጋግጠው በፍጹም ደስተኝነት ተቀብለውታል። ከዚያም ከነበረው ጽኑ የሆነ መንፈሳዊ ወኔ ተነሳስቶ በኢየሩሳሌም በሚገኙ ገዳማትና ምክራቦች እንኳ ሳይቀር ቃሉን በድፍረት ይሰብክና ያስተምር ጀመረ። በዚህ ምክንያት ልክ በደማስቆ የሃይማኖት መሪዎች እንዳሳደሙበት በዚህም ተመሳሳይ ሴራ አድርገውበታል። በዚህ ተመሳሳይ ጊዜ ክርስቶስ በራዕይ ተገልጦ ኢየሩሳሌምን ለቆ እንዲወጣና ለእርሱ ያዘጋጀለት የአገልግሎት ስፍራ በአሕዛብ መካከል እንደሆነ አስረዳው። ሐዋርያው ጳውሎስ ግን በሥጋ አብሮ ለተወለዳቸው ወግኖቹ ታላቅ ፍቅር ስለነበረው ባለፈው ዘመን ያበላሸውን ነገር መልሶ ለማስተካከልና አሳስቷቸው ለነበሩት ሰዎች የመለወጡን ምስክርነት ለመስጠት በዚያው ለመቆየት ፈቃድ ጠየቀ። ጌታ ግን እሺ አላለውም። ስለዚህ ሐዋርያው ሁለት ሳምንት ያህል በኢየሩሳሌም ከሰነበተ በኋላ የይሁዳን ዋና ከተማ ለቆ ወጣ። ከዚያም በቂሣርያ አድርጎ ወደ ጦርሴስ ተመልሶ በሶርያና በኪልቅያ አካባቢ አገልግሎቱን መስጠት ቀጠለ።

ቤተ ክርስቲያንን ለማስፋፋት የተደረገ ዝግጅት

የጲጥሮስ ራዕይ በኢዮጲ

አሁንም በእስራኤል አንዳንድ ሁኔታዎች እየተፈጸሙ እያለ ከአሕዛብ ወገን ብዙዎች ወደ ውሳኔ ደርሰው ጌታን ስለተቀበሉ ቤተ ክርስቲያን በደስታ እየተቀበለች ታስተናግዳቸው ነበር። በተመሳሳይ ጊዜ ማለት ሐዋርያት አገልግሎት በመስጠት ላይ እያሉ ጲጥሮስ በሚዲትራንያን ባሕር አካባቢ ወደምትገኘው ኢዮጲ ወደተባለች ጥንታዊ ወደብ ይወርዳል። ይህም ጥንታዊ ወደብ ያገለግል የነበረው ዘመናዊ የሆኑት የቂሣርያና የአካ ወደቦች እስከተሠሩበት ጊዜ ድረስ ነበረ። ጲጥሮስም ደርቃ የተባለችውን ክርስቲያን እህት ከምት በማስነሳት ታላቁን ተአምራት የፈጸመው በዚህኑ ወቅት ነበረ። እርሱም በዚህች ጥንታዊ በሆነች በኢዮጲ ወደብ ላይ ሆኖ ሰማያዊ በሆነ የባሕሩ ገጽታ በሚዲትራንያን በኩል አሻቅቦ ሲያይ የእስራኤልን ከተማ ዙርያ አጠቃሉ መመልከት ችሏል። ምናልባት ሐዋርያው የተመለከተውን አካባቢ ሁሉ በወንጌል ለማዳረስ ልቡ የተነሳሳው በዚህ ስፍራ ሆኖ አካባቢውን ከተመለከተ በኋላ ይሆናል ብለን እንገምታለን። ሆኖም እርግጠኛ ሀሳቡ በእውን አይታወቅም። ሆኖም ጲጥሮስ እግዚአብሔር አሕዛብንም ለደገንነት እንደተቀበላቸው በራዕይ የገለጸለት በዚሁ በኢዮጲ ሳለ ነው። እስከዚህ ጊዜ ድረስ ሐዋርያት ለአሕዛብ የነበራቸው አስተያየት ክርስቲያን ከመሆናቸው በፊት አስቀድመው መገረዝና አይሁዶች መሆን ይኖርባቸዋል የሚል ነበር። ብዙዎቹ አይሁዳዊ ክርስቲያኖች የሙሴን ሕግ ሳያከሉበት አንድን ሰው ወደ ክርስቲያን ሕብረተ ሰብ ከመቀበል ጥትን ይመርጣሉ። ያም ሆነ ይህ አሕዛብ ያለ ሙሴ ሕግ በክርስቶስ ፀጋ ብቻ ወደ እግዚአብሔር መንገዱን ለመግባት እንዲችሉ የቀሩትን መሰናክሎች ሁሉ ከመንገዳቸው ላይ ማስወገድ ይኖርባቸዋል።

የቆርኔሌዎስ ራዕይ በቂሣርያ

ጲጥሮስ ያየውን ራዕይ ምን እንደሆነ በሀሳብ ሲያወጣና ሲያወርድ ሦስት ሰዎች ከቂሣርያ ከቆርኔሌዎስ ዘንድ ተልከው ወደ እርሱ ይመጣሉ። ቆርኔሌዎስም በቂሣርያ የሚኖር እግዚአብሔርን የሚያመልክ የሮማውያን መቶ አለቃ ነበረ። እርሱም በጸሎት ጊዜ በእግዚአብሔር ፊት እየጸለየ ሳለ መልአክ ወደ እርሱ ዘንድ ተልኮ መጥቶ የደገንነትን መንገድ በትክክል የሚነግረው ሰው በቂርበት ፋቂው በሰምን ቤት እንግድነት ስለተቀመጠ አስጠርቶ ከቃሉ እንዲሰማ ይነግረዋል። ከዚያም ጲጥሮስና ሊጠሩት የሄዱት መልዕክተኞች ሲጓዙ ውለው በማግስቱ ወደ ቆርኔሌዎስ ቤት ይደርሳሉ። ጲጥሮስ ከእግዚአብሔር ቃል ጠቅሶ የኢየሱስን አዳኝነት እየነገራቸው ሳለ በቆርኔሌዎስና ከቃሉ እንዲሰሙ በሰበሰባቸው በወዳጆቹና በቤተሰቦቹ ላይ ድንገት የእግዚአብሔር መንፈስ ወረደባቸው። በዚህን ጊዜ ጲጥሮስ ጥላቻውን ትቶ ካልተገረዙት ከቆርኔሌዎስ ቤተሰቦች ጋር በአንድነት ከመሆኑ በላይ የጥምቀትን ሥርዓት እንዲቀበሉ ካደረገ በኋላ አብሮአቸው ከአንድ ማዕድ በልቷል። ከዚያም ወደ ኢየሩሳሌም እንደተመለሰ አይሁዶች ከአሕዛብ ጋር ባደረገው ሕብረት ደስ አላላቸውም፤

ምክንያቱን በመከፋት ሁኔታ ይጠይቃታል። እርሱም አሕዛብን ወደፊት እንደ እርሱስ እንዳይቆጥር እግዚአብሔር ሰላሳው ራዕይና በኋላም ለአይሁዶች የሰጠውን መንፈሱን ለእነርሱም እንዳልነፈጋቸው ባስታወቃቸው ጊዜ መከፋታቸውን ትተው ሁሉም በአንድ ሀሳብ በእግዚአብሔር ዓላማ ተስማሙ።

ፖለቲካዊ ለውጥ

በዚህን ጊዜ ክርስቶስ ወደ አብ ካረገ አሥር ዓመት አልፎታል። ከዚህ በኋላ ባጭሩ ማብራርያ ልንሰጥባቸው ባሉት የፖለቲካዊው ዓለም ክፍል በሆኑት በይሁዳና በቀሩት በታዎች ስለተደረጉት ብዙ ለውጦች እንነጋገራለን። ንጉሥ ጢባርዮስ ሞተ። የእርሱ ተከታይ የሆነው ካሊጉላ የተባለው ሰው የሚያደርገውን የማያውቅ ክፉ ወፈፍተኛ፣ ጨካኝና ዘማዊ ነበረ። እርሱም ልቡ እጅግ በትዕቢት ተነፍቶ አይሁዶች እንደ አምላክ እንዲያመልኩት ትዕዛዝ ባስተላለፈበት ወቅት በድንገት ይገደልና በዚህ ሁኔታ ሕይወቱ ያልፋል። ቀላውዲዮስ በዚህን ጊዜ የንጉሡን የሀር መጉናጸፍ ይለብላል። ቀዳፋም ከሊቀ ካህንነቱ ሥልጣን ተሸሮ በምትኩ የናታን ይሾማል። ከዚህም በቀር ጲላሞስ አንድ ሳምራዊ ሰው ጥፋት ሳይኖርበት ሕገ ወጥ በሆነ መንገድ ስላስገደለ ከሥልጣኑ ይወገዳል። ከዚህ በኋላ የታላቁ ሄሮድስ የልጅ ልጅ የሚቼ የኤጢሊን ልጅ ሄሮድስ ንጉሥ ሆኖ ተሾመ። ከዚያም ሄሮድስ አንጢኣስ ወደ ጋውል ከተባረረ በኋላ የገሊላና የፕሪያ ያስተዳደር ኃይል ታክሎበት ለንጉሥ አግሪኣ ሥልጣን የበለጠ ክብደት ሰጥቶታል። በቀላውዲዮስ ስምምነት መሠረት ሮማውያን ለንጉሥ አግሪኣ ያያቱ ግዛት የነበረውን ይሁዳንና ሰማርያን አጠቃሉ እንዲይዝና እንዲያስተዳድር አላልፈው ይሰጡታል።

የሄሮድስ አግሪኣ ሞት

ንጉሥ አግሪኣም ዝነኛ መሆንን እጅግ አብዝቶ ይጠማ ስለነበረ ሐዋርያው ያዕቆብን በማስገደቱ አይሁዶች ደስ ተሰኝተዋል። እርሱም ይህን ሲያውቅ ይበልጥ በፊታቸው ሞገስን ለማግኘት ሲል ጲጥሮስንም ለማስገደል ትዕዛዝ ሰጥቶ አስይዞ አሳሰረው። ሆኖም ጲጥሮስ ሳይገደል በፊት በተአምር ከእስር ቤት ወጥቶ አመለጠ። ይህም ሊሆን የቻለው በቤተ ክርስቲያን ስለ እርሱ አጥብቆ ይጸለይ ስለነበረ ነው።

ከዚያም ንጉሥ አግሪኣ ብዙ ሳይቆይ በቂሃርያ በሚገኘው የትያትር አዳራሽ ውስጥ ለሕዝቡ ንግግር አደረገ። ንጉሡ በዚያ በነበረበት ጊዜ ልብሶቹ በብዙ እንደ ወርቅና አልማዝ የመሰሉ የከበሩ ድንጋዮች በፀሐዩ ውጋጋን ያንጸባርቁ ስለነበር እንደ አማልክት ስለቆጠሩት ወድቀው በመስገድ አመለኩት። እርሱም ያለ አንዳች ቅሬታና ፍርሃት በመኩራራት ሰግደታቸውንና አምልኮታቸውን ተቀበለ። ወዲያውም አያቱ በሞተበት ዓይነት የእባጭ በሽታ ተያዘ። ከዚያም ራሱን እንደ አምላክ የቆጠረው ሰው እንደማንኛውም ፍጡር ሞቶ አስከሬኑ ወደ መቃብር ወረደ። ከዚህ በኋላ በንጉሥ አግሪኣ ሥር ይተዳደር የነበረው የይሁዳ መንግሥት ተመልሶ የሮማውያን ግዛት ሆነ። ቢሆንም የመጨረሻው የይሁዳ ንጉሥ ልጅ በከፊል በሀገሪትዋ ላይ እንዲገዛ ተሰጥቶት ነበር። ጳውሎስ በይሁዳ ታስሮ በነበረበት ጊዜ ሰላምታ ሰጥቶት የነበረው ይህ ንጉሥ ነበረ።

የቀላውዴዎስ ከብሪታንያ መመለስ

ገገሥ ቀላውዴዎስ ብሪታንያን ጉብኝቶ ወደ ርም የተመለሰው ሄርድስ አግሪክ በሞተበት ዓመት ነበረ። እርሱም ወደ ብሪታንያ ተሻግሮ የነበረው ከመቶ ዓመት በፊት ጁሊየስ ቄሳር ጀምሮ የነበረውን ሥራ ጨርሶ ለማጠናቀቅ ነበረ። ስለዚህ ልክ እንዳሰበው የተጀመረውን ሥራ ፈጽሞ ተመልሷል።

እግዚአብሔር የወንጌል መልዕክት በጳውሎስ በኩል ወደ ጦርሴስ፤ በጴጥሮስ በኩል ወደ ኢዮዲ እንዲደርስ እንዲደረግ ሁሉ አሁንም በቀላውዴዎስ ጉዞ የደገነነት ወንጌል ወደ ብሪታንያ እንዲደርስ ሚስጢራዊ በሆነ መንገድ አቅዶ ይሆናል።

የቁጣ ቃል የሚመስለው አስፈሪው የባሕሩ ትመት ከሮም ገርማ ጋር በመነጻጸር በሕዝቡ እኛ ይነገር ነበር። ስለዚህ ሮም በነበራት ወታደራዊ ኃይልና ከባድ መከላከያ ትከበርና ትፈራ ከነበረው በላይ አጠቃላይ ገጽታዋንና ሞገስዋን ለማሳየት ይነገርላት በነበረው ማዕበላዊ መልክ የበለጠ ትከበርና ትታፈር ነበር።

ጳውሎስና በርናባስ በአንጾኪያ

እስካብን ወደ ደገነነት ለማምጣት ሐዋርያው ጳውሎስ ራቅ ወዳሉት የእስካብ አገሮች ግለትም ወደ ፊንቄት ቀጽሮስና አንጾኪያ ተልኮ ነበር። በዚያኑ ዘመን የፍቅርና የማጽናናት መንፈስ የተሰጠው በርናባስም ሕዝቡን በቃሉ ለማጽናትና ለማበረታታት እስከ አንጾኪያ ድረስ እየሄደ ያገለገል ነበረ። ሐዋርያው ጳውሎስ በመጀመሪያ ወደ ጌታ በመጣ ጊዜ ሌሎች ሐዋርያት ሊቀበሉት ሳይደፍሩ ቀርተው ገሸሽ ሲያደርጉት እጁን ይዞ ወደ ኢየሩሳሌም የወሰደው በርናባስ ነበር። በዚህ ላይ በርናባስ ከቀሩት ደቀ መዛሙርት ይልቅ ምን ያህል ሰውን የመቀበልና የማጽናናት ተስጥኦ እንዳለው ማስተዋል አያስቸግርም። እርሱም በእስካብ መካከል ባገለገለበት ወቅት ጳውሎስን ሊፈልግ ወደ ጦርሴስ ሄደ፤ ባገኘውም ጊዜ ይዞት ወደ አንጾኪያ መጣ። ጳውሎስና በርናባስም በዚያች ከተማ ለአንድ ዓመት አብረው አገለገሉ። ምናልባት አማኞች ለሆኑት ሁሉ ክርስቲያን የተባለው ስም የተሰጣቸው በዚያ ዓመት ውስጥ እንደሆነ ይመስላል። በመጀመሪያ ጊዜ የአንጾኪያ አማኞች ስማቸውን ክርስቲያን በማለት ስለሰየሙት በአካባቢው ሕዝብ መላካጫና መሳላቲያ ሳይሆኑ አልቀሩም። ሆኖም ይህንን ስም ለመሰየም በወቅቱ ከአንጾኪያ የተሻለ የተመቻቸ ስፍራ አልነበረም። አንጾኪያ ከዓለም ሁሉ ጋር የሚያገናኝ መስመር ነበራት። ስለዚህ ክርስትና በአንጾኪያ መጀመሩ የወንጌል ዜና ዓለምን ሁሉ እንዲያጥለቀልቅ ከማንኛውም ስፍራ አመቺ ነበረ።

አንጾኪያ የምትገኝበት ሁኔታ

የሐርያዋ አንጾኪያ ከእስክንድር በኋላ ነገሥ በነበረው ሴሎስስ በተባለው ሰው እንደተገኘች ቀደም ሲል ተወስቷል። እርሱም ከጥንታዊዎቹ ቃላላቅ የከተማ ሕንፃዎች እናጢ አንጋፋው ነበር። ጳውሎስ አንጾኪያን ለመጀመሪያ ጊዜ ጉብኝቷት በነበረበት ወቅት በጣም በኃጢአት

የተበከለችና ስነ ምግባር የጉደላት ከተማ ነበረች። «እጅግ የተዋበችዋ የሮማውያን ግዛት የሆነችው ክፍል ግን መንፈስን የሚያድስና የሚያረካ የአየር ጠባይ ነበራት፤ ቁጥራቸው እጅግ ብዙ የሆኑ የግሪክና የሩቅ ምስራቅ ሕዝብ ጥርቅጦች ጭምር የሚኖሩባት ነበረች። ከእነዚህም መካከል አንደኪያን በሕዝብ ብዛት የሚወዳደራት ሌላ ከተማ ጨርሶ የለም። ስለዚህ በመጀመሪያው መቶ ዓመት የክርስትና ዘመን ውስጥ እውነተኛው እምነት በተለያዩ የአሕዛብ አማልክት ልማዶች ጋር ምን ያህል እንደተወላሰበ መገመት አያስቸግርም።

ክፍል 4

የጳውሎስ የመጀመሪያው ወንጌላዊ ጉዞ

በቆጵሮስ ስልማናና ጳፋ

ጳውሎስና በርናባስ በአንጾኪያ ጥቂት ካገለገሉ በኋላ ጌታ ወደ ሌላ ስፍራ እንዲሄዱ አዘዛቸው። በዚያም እንደደረሱ በስፍራው የሚገኙት የቤተ ክርስቲያን አስተማሪዎችና ነቢያት ለተጠሩበት ተግባር አገልግሎታቸውን እንዲሰጡ እጃቸውን ጭነው ከጸለዩላቸው በኋላ አሰናበቱአቸው። ከዚያም ሌሌውቅያ ከተባለው ከአንጾኪያ ወደብ ተነስተው በርናባስ ወደ ተወለደባትና ብዙ አይሁዶች ወደሚኖሩባት ወደ ቆጵሮስ ደሴት ሄዱ። በጥንት ዘመን የዚህች ስፍራ ነዋሪዎች ፊንቄኦዊያን ሲሆኑ በኋላ ደግሞ የግሪክ ሰዎች ይኖሩባት ጀመር። ግሪኮች በጣም አጸያፊ የሆኑትን የጣዖት አምልኮ እርኩስታቸውን ለመፈጸም የሚገኙባት ስፍራ ቆጵሮስ ነበረች።

ከዚህ በኋላ በሁለቱ ከተማዎች ግለት በስልማናና በጳፋ ወንጌል መሰበክ ጀመረ። በኋላም የሮማውያን አገረ ገዢ የነበረው ሰርግዩስ ጳውሎስ ጌታን የግል አዳኙ አድርጎ በመቀበል ተለውጧል። ሆኖም አገረ ገዢ ባመነበት ወቅት ከእውነት መንገድ ሊያጣምመውና የሚነግሩትን እንዳይሰማ ይከለክለው የነበረ በርያሱስ ወይም ኤልማስ የተባለ ጠንቋይ ሰው አስቸግሯቸው ነበር። በዚያን ዘመን በዚህ አገር ብዙ ጠንቋዮችና አስማተኞች ስለነበሩ በተለይ ተራው ሕዝብ በማስጠንቀል ነገር ይተባበሩቸው ነበር። እነዚህ ጠንቋዮች ሊሆኑ ይችላሉ ተብለው ስለሚገመቱ ተራ ነገሮች አዲስ ነገር የሚመጣ በማስመሰል እያወሩ ስለወደፈት ሁኔታ መረዳት የሚፈልጉትን ሰዎች ያስገርሟቸው ነበር። በጥንቅታ መንፈስ ውስጥ የነበረው ሰው የአገረ ገዢውን እምነት ለመከልከል ሐዋርያትን ተቃውሞ ነበረ። ሐዋርያውም እንዲህ ዓይነት ሁኔታ በገጠመው ጊዜ ሁሉ አጥብቆ ይቃወም ነበረ። በተለይ በዚህ ወቅት አገረ ገዢውን ከማመን ለመከልከል ይታገል የነበረውን ጠንቋይ በብርቱ በመቃወም ስመ እግዚአብሔርን ጠርቶ ሲገነዳው እንዲቃወር አድርጎታል። አገረ ገዢውም ይህንን ታላቅ ተአምር ባየ ጊዜ ይበልጥ ልቡ ተነሳስቶ የጸና እምነት ሊኖረው ችሏል።

የማርቆስ መመለስ - ጴርጌን - የጽንፍልያዋ አንጾኪያ

ሐዋርያትም በመርከብ ሆነው የጽንፍልያን ባሕረ ሰላጤ አቋርጠው በመጀመሪያ የጽንፍልያ ዋና ከተማ ወደምትሆነው ወደ ጴርጌን መጡ። ማርቆስ እስካሁን ድረስ በጴርጌን ነበረ። በርናባስና ጳውሎስ ወደ ጴስድያ አብረውት ለወንጌል አገልግሎት መጥተው በነበሩበት ወቅት በገጠማቸው ችግር አብሮአቸው ሳይቆም ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሰ። በዚህን ጊዜ እንደገና ሲያገኙት እናረትና ቅሬታ ሊሰማው ይችላል። እነርሱም በጴርጌን ብዙ ሳይቆዩ ጽንፍልያንና ጴስድያን በሚያካፍለው ተራራማ ምድር በማቋረጥ ወደ አንጾኪያ ደረሱ። ሐዋርያው ጳውሎስ በኋላ በመልዕክቶቹ ላይ እንደገለጸው በእነዚህ አደገኛና አስፈሪ በሆኑ መንገዶች ላይ አብዝቶ ስለተመላለሰ ሳይለማመደው አልቀረም። በእነዚህ ተራራማ መንገዶች ላይ መጓዝ አብዛኛውን ጊዜ በከፉ የዱር አውሬዎች እና ወይም ከተራራ ላይ ድንገት ሞልተው ቁልቁል በድንጋይ ሰንጣታዎች ውስጥ በሚያልፉ ደራሽ ወንዞች ውስጥ ለመውደቅ ያጋልጣል። ከዚህ በኋላ ሐዋርያው ጳውሎስ ለመጀመሪያ ጊዜ የአይሁዶችን መንፈስ የሚቀሰትን ታላቅ መልዕክት በአንጾኪያ ምክራብ ውስጥ ሊሰብክ ችሏል። እርሱም በክርስቶስ የሚገኘውን የጸጋ ስጦታ አይሁድና አህዛብ ሳይለይ በእኩልነት አበረከተው። አይሁዶች እግዚአብሔር አሕዛብንም ከእነርሱ እኩል አመጣጥና ስለወደዳቸውና ይህን ፀጋ ሳያዳሳ በመስጠቱ ቁጣቸው ገንፍሎ በጣም ተናደዱ። በዚህ ሳቢያ አንዳንድ አይሁዶች ሴራ ፈጥረው ከተግይቱን እጅግ በመረበሽ ታላቅ ተቃውሞ በሐዋርያት ላይ ስላነሱ በራሳቸው ሕዝብ ላይ የእግራቸውን ትቢያ አራገፈው የጵስድያ የሆነችውን አንጾኪያ ለቀው ወጡላቸው።

ኢቆንዮን - ደርቤ - ልስጥራ - የጳውሎስ መወገር

ሐዋርያቱ በምዕራብ አትጣጫ 150 ኪሎ ሜትር ጉዞአቸውን እንደቀጠሉ ወደ ኢቆንዮን ደረሱ። ይህችም ከተማ በኋላ ኮኒህ ተብላ የተሰየመች ናት። በጥንት ጊዜ በጦርነት ድል አድራጊ የሆኑ ሕዝብ በኃይል ተነስተው ቱርኮችን ያሸነፉት ከዚህች ቦታ ስለነበረ የድል በአል ግስታወሻ ሆና ተከልላ ነበር። ነዋሪዎችዋም የሚከተሉት ናቸው። «አብዛኛዎቹ ሕዝብ ግሪኮች ሲሆኑ ጥቂቶቹም ከጥንቶቹ መካከል የተረፉት የሽመገሉ ሰዎችም ነበሩባቸው። ሌሎቹ ደግሞ ጥቂት ሮማዊ ሹማምንትና ከጥንት የተረፉ አንዳንድ ቅኝ የነበሩ አይሁዶችም ነበሩባቸው።» ሐዋርያት በአንጾኪያ በነበሩበት ጊዜ ለእነኚህ ቅኝ ሕዝብ ከሚደረግላቸው የተለየ አቀባበል አይደረግላቸውም ነበር። ስለዚህ አስተዳደራቸው በትክክል ይመራ ወደነበሩት ወደ ደርቤና ወደ ልስጥራ ኮብልለው ሄደዋል። በልስጥራ ሳሉም አንድ ከእናቱ ማህፀን ጀምሮ ሽባ የነበረ ሰው በመፈወሱ በተለይ በዚያ ይኖሩ የነበሩት ግሪኮች ጁፒተርና ሜርኩሪ እያሉ ያመልኳቸው የነበሩትን አማልክት እንዲያስታውሱ አድርጓቸዋል። ስለዚህ ሐዋርያትንም እንደ አማልክት ሊያመልኳቸው ስለፈለጉ ሐዋርያው ጳውሎስ ከዚህ ከንቱ ነገር ተመልሰው ሰማይና ምድርን የፈጠረውን አምላክ እንዲያመልኩ ይመክራቸዋል። እነዚህ በመጀመሪያ ሐዋርያትን ለማምለክ ተነሳሳተው የነበሩት ሕዝብ በሌላ ጊዜ ከአንጾኪያና ከኢቆንዮን በመጡ አይሁዶች ተገፋፍተው ሐዋርያት ጳውሎስን እስከ ሞት በድንጋይ ወገሩት። በኋላ ግን ሐዋርያው ነፍስ በመዝራት ተጠናክሮ በሕይወት ሊኖር ችሏል።

የጢሞቴዎስ መለወጥ

የሐዋርያውን መልዕክት ያዳምጡ ከነበሩት ሕዝብ መካከል ሀሳቡ በምንም ነገር ሳይወሰድ የእግዚአብሔርን ቃል በአንክሮ ይሰሙ ከነበሩት መካከል አንዱ ወጣቱ ጢሞቴዎስ ነበረ። እርግጥ ጢሞቴዎስ ገና ከብላቴንነቱ ጀምሮ በእናቱና በሴት አያቱ በኩል ቃሉን በመስማት ተኮትኩቶ ያደገ ነበር። ሆኖም ቃሉን የመስማቱ አብይ ምክንያት እንደዚህ ጊዜ ልብን ዘልቆ የገባበት ጊዜ አልነበረም። ጳውሎስ ወደዚህ ስፍራ መጥቶ ወንጌልን ከሰበከለት ወዲህ ግን ሕይወቱ በፍፁም ስለተለወጠ ቃሉ ትርጉም እየሰጠው ከሕይወቱ ጋር ይዋህድ ጀመር። ከዚህ በኋላ ራሱ የወንጌል አገልጋይ ሆኖ በመነሳት ዕድሜውን ሁሉ የኢየሱስን አዳኝነት ሲያውጅ ኖሮ ወደ አባቶቹ ተሰብስቧል።

ወደ ሶርያዊ አንጾኪያ መመለስ

ጳውሎስና ባርናባስ አስቀድመው ቃሉን በተናገሩበት ስፍራ የሚገኙትን አማኞች ለማጠናከርና ለማጽናናት ተመልሰው ወደ አንጾኪያ ለመሄድ ጉዞአቸውን ይጀምራሉ። እርግጥ በዚያ ስፍራ ታቃውሞና ፈተና እንደሚገጥማቸው ያውቃሉ። ሆኖም መንጋውን የመመገብና የመጠበቅን ኃላፊነት ከእግዚአብሔር ስለተቀበሉ ወደዚያ ስፍራ ተመልሶ መሄድ ግዴታቸው ነው። በዚህን ጉዞአቸው ላይ ለመጀመሪያ ጊዜ እንደጉበኛት የተናገሩት በደንፍላያ ባሕር ዳር የምትገኘው ኢጣልያ ነበረች። እነርሱም ከዚህ በመርከብ ተነስተው ወንጌል ለአሕዛብም እንዲዳረስ በድጋሚ ወደ ሰሙአቸው ወገኖች በሶርያ ወደምትገኘው አንጾኪያ ሄዱ። እግዚአብሔር ለአሕዛብ የከፈተላቸው የደገንነት በር ከማንኛውም ጊዜ ይልቅ ግልጽ ሆኖ የታየው በዚህን ጊዜ ነበር።

የኢየሩሳሌሙ ጉባዔ

በኢየሩሳሌም በሚገኙት ክርስቲያኖች መካከል ይኸንን የደገንነት መንገድ የሚቃወሙ ገና የፈሪሳውያንን ትምህርት የሚከተሉ ሰዎች ነበሩ። እነዚህ ሰዎች በዚህን ጊዜ ተደማጭነት ስለነበራቸው ብዙ ተከታዮች ነበሩአቸው። በተለይ የሶርያዋ አንጾኪያ በመጀመሪያ የደገንነት መንገድ በክርስቶስ ሞት በኩል ብቻ እንደሆነ የተማረችና የምታምን ቢሆንም በኋላ ከእነዚህ ክርስቲያኖች ትምህርት ስለበከለች ደገንነት የሥጋን ግዝረትንም ያጠቃልላል ስትል ከእውነት መንገድ ልትሰት ችላለች። በኋላ ግን አንዳንድ በአንጾኪያ ከሚኖሩ ወንድሞች በርናባስና ጳውሎስ ወደ ኢየሩሳሌም መጥተው በዚህ ጉዳይ ላይ ሰፊ ትምህርት እንዲሰጡበትና የሳቱት ወደ እውነት እንዲመለሱ ሀሳብ አቀረቡ። እነዚህ ወንድሞችም ትምህርት ለመስጠት ወደ አንጾኪያ በመምጣት ላይ ሳሉ እግረ መንገዳቸውን በፊንቄና በሰማርያ አልፈው ታላቅ የወንጌል አገልግሎት ሰጥተው ነበር። በዚያም ብዙ ነፍሳት ባስተላለፉት መልዕክት ልባቸው ተጠግኖ ታላቅ መነቃቃትን አግኝተዋል። በመጨረሻም ላይ ጳውሎስና በርናባስ ኢየሩሳሌም ደረሱ። በዚህን ጊዜ ጳውሎስ ከተለወጠ አስራ ሰባተኛው ዓመቱ ሲሆን ክርስቲያን በመሆኑ በዚህች አገር መከራ ከተቀበለ ደግሞ አሥራ አራት ዓመቱ ነበረ፤ ገላ.2:1። ጴጥሮስ የተናጋሪዎቹን

አድራሻ ለጉባዔው ያስታውቃል። እነርሱም ጳውሎስና በርናባስ ያዕቆብ ናቸው። ዮሐንስም በስብሰባው ላይ ተገኝቶ ነበር፤ ሆኖም ምንም አልተናገረም፤ ገላ.2:9። የአይሁድን ሥርዓት ስለሚመለከተው የግዝረት ጉዳይ ሊከራከሩ የመጡት ሰዎች የሰም ዝርዝር አልተነገረም። በመጨረሻ ግን ጳውሎስ እርሱ በዝርዝር ከገለጻቸው ሁኔታዎች በቀር በክርስቶስ ባሉት ላይ ሌላ ሸክም ሊጫንባቸው አይገባም ብሎ በሰጠው ሀሳብ ላይ ጉባዔው ሁሉ ተስማማ። ከአይሁድ ወገን ባመኑት ክርስቲያኖች ምክንያት ሌላ በክርስቲያኖች ማድረግ የማይገባቸው ጥቂት ነገሮች ነበሩ፤ አንደኛው ዝሙት ነው፤ ለጣዖት የተሰጠትን እንዳይበሉና አምልኮታቸውን በሚመለከት ነገርም እንዳይተባበር ተከልክሏል። እነዚህ ነገሮች አብዛኛዎቹ በአንጾኪያና በጳርጌን ይደረጉ ከነበሩ የአምልኮ ሥርዓቶች ጋር የተያያዙ ነበሩ።

ወደ ሶርያዋ አንጾኪያ መመለስ

በኢየሩሳሌም ከነበረው ስብሰባ በኋላ ጳውሎስና በርናባስ በርስያ የተባለውን ይሁዳና ሲላስን አስከትለው ወደ አንጾኪያ ተመለሱ። በዚህን ጊዜ ጴጥሮስ ደግሞ አንጾኪያን የጉበኘ ይመስላል፤ ገላ.2:11። ከዚህ በኋላ ጴጥሮስ በአንዳንድ በተሳሳቱ ወንድሞች ተቃልሎ ካልተገረዙ ከአሕዛብ ወገን ከዳኑት አማኞች ጋር መብላት ተገቢ አይደለም የሚለውን አሳብ ተቀበለው። ከዚህ ሀሳብ መሠረት ጴጥሮስ በአሕዛብ ክርስቲያኖችና በአይሁድ ክርስቲያኖች መካከል አድልዎ ሲያደርግ አይቶ ጳውሎስ ፊት ለፊት ገሠፀው፤ ገላ.2:14።

በጳውሎስና በጴጥሮስ መካከል የተፈጠረው አለመግባባት

በአንጾኪያ የተደረገው ትዕይንት አስደናቂ ነበር። በክርስትናና በአይሁድነት መካከል የነበረው ልዩነት በሁለቱ ሐዋርያት መካከል ለጥቂት ጊዜ ያህል ከባድ ቅራኔን ፈጥሮ ነበር። እኛ በፍጥረት አይሁድ ነን፤ ኃጢአተኞችም የሆኑ አሕዛብ አይደለንም፤ ነገር ግን ሰው በኢየሱስ ክርስቶስ በማመን እንደሚጸድቅ እንጂ በኦሪት ሕግ ሥራ እንዳይሆን አወቅን። ሥጋን የለበሰ ሁሉ በኦሪት ሕግ ሥራ ስለማይጸድቅ እኛ ራሳችን በሕግ ሥራ ላይሆን በክርስቶስ እምነት እንድንጸድቅ በክርስቶስ ኢየሱስ አምነናል። ይህ ዓረፍተ ነገር በሮሜና በገላትያ የተደረገውን ክርክር አጠር ባለ መልክ ያጠቃለለ ነው።